

Nr 145.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av ytterligare extra ordinarie tjänster vid de statliga krisorganen, m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att vid de statliga krisorganen skall inrättas ytterligare vissa extra ordinarie tjänster, nämligen 2 förste byråsekreterartjänster i Ce 27 och 8 byråsekreterartjänster i Ce 25. Tjänsterna skall disponeras för personal vid statens handels- och industrikommission samt statens priskontrollnämnd. Samtidigt föreslås, att av de nuvarande befattningarna som extra ordinarie byråchef och extra ordinarie byrådirektör vid krisorganen två tjänster indrages.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och t. f. chefen för civildepartementet, statsrådet Nordenstam, anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, *fråga om inrättande av ytterligare extra ordinarie tjänster vid de statliga krisorganen, m. m.* samt anför därvid följande.

Gällande anställnings- och avlöningsförhållanden vid krisorganen.

Anställnings- och avlöningsförhållanden för personalen inom den statliga krisadministrationen har reglerats på olika sätt. Inom några krisorgan tillämpas statens allmänna avlönings- och pensionsreglementen. Flertalet krisorgan äger emellertid betydligt större frihet att inom ramen för anvisade medel bestämma löner och antal befattningshavare än övriga förvaltningsmyndigheter inom den allmänna civilförvaltningen. Detta sammanhänger med de särskilda arbetsförhållandena inom krisorganen. Krisuppgifternas mera tidsbegränsade natur har också föranlett, att administrationen icke ansetts böra uppbyggas så fast som inom civilförvaltningen i övrigt.

Med hänsyn till nämnda omständigheter har anställnings- och avlöningsförhållandena för personalen vid vissa krisorgan reglerats på annat sätt än för personal i reguljär statstjänst. Sålunda finns det vid dessa organ — med det undantag som angives i det följande — icke någon motsvarighet till anställningsformerna ordinarie, extra ordinarie och extra. För vissa högre befattningshavare har Kungl. Maj:t bestämt lönen från fall till fall; i övrigt bestämmes lönen av vederbörande krisorgan enligt en av Kungl. Maj:t fastställd löneplan, som upptager ett antal lönegrupper samt anger lägsta och högsta löneklass i varje lönegrupp. Löneplanen har fogats som bilaga till kungörelsen den 6 juni 1952 (nr 466) med vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan. Kungörelsen skall tillämpas vid följande myndigheter, nämligen flyktkapitalbyrån, likvidationsnämnden, statens hyresråd, statens organisationsnämnd, valutakonto-

ret, statens handels- och industrikommission samt statens priskontrollnämnd. I fråga om statens organisationsnämnd — vid vilken inrättats ordinarie och extra ordinarie befattningar — tillämpas kungörelsen på den arvodesanställda personalen. Enligt kungörelsen skall åtskilliga bestämmelser i statens allmänna avlöningsreglemente — bl. a. beträffande sjukvård — i tillämpliga delar gälla för krisorganens befattningshavare, vilka därvid jämföras med extra tjänstemän, underkastade reglementet. I fråga om semestertidens längd har meddelats särskilda bestämmelser i kungörelsen.

1948 års riksdag förelades (prop. 129) ett förslag om pensionsreglering för vissa befattningshavare vid statens krisorgan. Härvid anförde dåvarande chefen för finansdepartementet bl. a., att förekomsten av en pensionsrätt för personalen i viss mån skulle kunna undanröja de olägenheter, som var förbundna med att befattningshavarna i många fall sökte sig bort från krisorganen för att på annat håll kunna erhålla pensionsberättigande anställning. Frågan om pensionsrätt för krisorganens personal innefattade emellertid åtskilliga svårlösta problem. Närmast till hands kunde måhända synas ligga att bereda befattningshavarna extra ordinarie anställning och därmed förenad pensionsrätt. En dylik lösning syntes emellertid med hänsyn till krisorganens tillfälliga karaktär och därmed sammanhängande förhållanden icke böra ifrågakomma annat än i undantagsfall. Departementschefen framhöll även, att den friare anpassning till löneläget på allmänna arbetsmarknaden, som förekommit inom krisorganen, där var att föredraga framför den mera stela lönesättningen enligt avlöningsreglementena.

Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända förslag innebar denna pensionsreglering, att pensionsrätten är personlig och ges först efter skälighetsprövning, att den är subsidiär, d. v. s. kommer i fråga bara då befattningshavaren inte har annan pensionsrätt, att krav på 36 månaders karenstid gäller för inträde av pensionsrätt samt att fyra olika pensionsunderlag förekommer, motsvarande underlagen för reguljära tjänster i lönegraderna 8, 13, 19 och 23. Enligt beslut av 1952 års riksdag (prop. 205, s. 49) infördes en ny pensionsgrupp med pensionsunderlag motsvarande vad som gäller för lönegraden 27 i den reguljära förvaltningen.

Bestämmelserna om pensionering har intagits i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 537) med föreskrifter angående pensionering av vissa befattningshavare vid statens krisorgan (ändrad och omtryckt 1952:467).

Pensioneringssystemet har i viss mån kompletterats genom att 1948 års riksdag medgivit, att ett mindre antal extra ordinarie tjänster fick inrättas vid de statliga krisorganen. Vid anmälan av denna fråga anförde dåvarande chefen för finansdepartementet (prop. 148) bl. a., att det samtidigt framlagda förslaget om pensionsrätt — för vilket nyss redogjorts — avsåg att bereda befattningshavarna ett skäligt pensionsskydd men icke att bereda dem garanti för fortsatt anställning. En viss garanti av sistnämnda slag syntes emellertid svårigen kunna undvikas, om staten i fortsättningen skulle kunna knyta till sig och behålla högt kvalificerade tjänstemän på en del nyckelposter inom krisorganisationen. På grund härav borde vid de statliga

krisorganen inrättas ett mindre antal fasta tjänster, avsedda för tjänstemän i nyckelställning. De föreslagna tjänsterna borde vara extra ordinarie och icke bindas vid särskilda krisorgan. Anordningen innebar — underströk departementschefen — att man måste vara beredd på att låta den reguljära statsförvaltningen vid krisorganens avveckling överta sådana befattningshavare, som erhöll de föreslagna extra ordinarie tjänsterna. Detta övertagande kunde självfallet möta vissa svårigheter. Med hänsyn härtill måste stor varsamhet iakttagas vid fastställandet av antalet extra ordinarie tjänster. Sådan tjänst borde sålunda beredas endast när särskilt starka skäl talade därför. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vid statens krisorgan inrättas högst 7 extra ordinarie byråchefsbefattningar i Ce 33 och 7 extra ordinarie byrådirektörsbefattningar i Ce 31.

Statsutskottet framhöll i utlåtande (1948:226) över sistnämnda proposition, att utskottet var tveksamt om nödvändigheten av att inrätta extra ordinarie tjänster för att tillgodose önskemålet att trygga tillgången på kvalificerad personal inom krisförvaltningen. Utskottet ville dock icke motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förslag men förutsatte, att denna utväg tillgreps endast i trängande fall och att under alla omständigheter antalet extra ordinarie tjänster av här ifrågavarande slag hölls så vitt möjligt under det av departementschefen angivna maximumtalet. Likaså ville utskottet understryka, att avvecklingen av krisförvaltningen på intet sätt fick fördröjas genom de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna.

En minoritet inom utskottet — sex ledamöter — ansåg att utskottet bort avstyrka bifall till förslaget i propositionen.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag (r. skr. 433).

I 1949 års statsverksproposition, 12 huvudtiteln (s. 4 och 5), anmäldes, att med stöd av riksdagens medgivande dittills inrättats 4 byråchefstjänster och 7 byrådirektörstjänster. För att vinna en smidigare anpassning till föreliggande behov och samtidigt tillvarata förefintliga besparingsmöjligheter borde de återstående befattningarna (14 — 4 — 7 = 3) kunna inrättas antingen som extra ordinarie byråchefstjänster eller som extra ordinarie byrådirektörstjänster. Riksdagen, som erinrade om de synpunkter, vilka framförts föregående år, gjorde icke invändning häremot.

I samband med förut berörda av 1952 års riksdag medgivna utvidgning av pensionsbestämmelserna för befattningshavare vid statens krisorgan framhöll chefen för civildepartementet (prop. 1952:205), att han för det dåvarande ej kunde tillstyrka en ökning av antalet extra ordinarie befattningar vid statens krisorgan. Han ansåg, att genom utökning av antalet pensionsgrupper i krispensioneringssystemet syftet med gjorda framställningar om extra ordinarie befattningar åtminstone delvis borde bli tillgodosett.

Bemyndigandet att inrätta extra ordinarie tjänster har vissa tider utnyttjats helt i den formen, att 5 tjänster innehafvs av extra ordinarie byråchefer och 9 av extra ordinarie byrådirektörer. F. n. är vid de statliga krisorganen förordnade 5 extra ordinarie byråchefer och 7 extra ordinarie byrådirektörer.

Under senare år har verksamheten vid krisorganen begränsats i betydande utsträckning. Statens bränslekommission upphörde 1953 och personalen inom handels- och industrikommissionen samt priskontrollnämnden har starkt reducerats. Totalantalet anställda vid sistnämnda båda organ uppgår f. n. till sammanlagt ca 310, fränsett under uppsägning varande personal o. d. Av dessa innehar f. n. 28 antingen extra ordinarie befattningar i krisorganen eller ordinarie eller extra ordinarie befattningar i andra verk. Antalet befattningshavare med tjänsteställning mellan byråsekreterare och byråchef framgår av följande tablå. I denna har särskilt angivits, hur många befattningshavare, som innehar extra ordinarie anställning i krisorganen eller ordinarie eller extra ordinarie tjänst hos annan statlig myndighet.

	Byråsekr. eller motsv.,	därav ord. eller e. o.	Förste by- råsekr. el- ler motsv.,	därav ord. eller e. o.	Byrådir. eller motsv.,	därav ord. eller e. o.	Byråchef eller motsv.,	därav ord. eller e. o.
Handels- och indu- strikommissionen	24	4	15	8	4	12	5	² 4
Priskontrollnämnden	7	0	9	1	0	0	5	³ 4
Summa	31	4	24	9	4	2	10	8

Departementschefen.

Verksamheten vid de statliga krisorganen har efter hand betydligt reducerats. Statens bränslekommission avvecklades vid utgången av föregående budgetår. I fråga om statens handels- och industrikommission samt statens priskontrollnämnd har ett flertal byråer indragits och antalet anställda väsentligt nedbringats.

Vissa av de arbetsuppgifter, som handläggs av krisorganen, är emellertid av den natur, att de även i framtiden måste ombesörjas av någon statlig myndighet. Här må erinras om att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt handels- och industrikommissionen övertog vissa bestående göromål från bränslekommissionen vid dennas avveckling. Inom handels- och industrikommissionen förekommer i betydande utsträckning ärenden, vilka icke torde kunna avvecklas. Av dessa ärenden må särskilt nämnas förberedelserna för förhandlingar om handelsavtal med olika länder samt åtskilliga arbetsuppgifter i anslutning till Sveriges deltagande i internationella organ för ekonomiskt samarbete. Vad beträffar priskontrollnämndens verksamhet — vilken numera i ökad omfattning är inriktad på prisövervakning — torde denna i enlighet med vad som anförts i årets statsverksproposition icke f. n. böra avvecklas.

¹ Därav en i krisorganen

² » två i »

³ Samtliga i »

Som framgår av den förut lämnade redogörelsen har genom beslut av riksdagen åren 1948 och 1949 vid de statliga krisorganen inrättats sammanlagt 14 extra ordinarie tjänster. Härigenom tillgodosågs då de mest angelägna behoven av extra ordinarie befattningar i byråchefs- och byrådirektörsgraderna. Svårigheter har emellertid på senare tid framträtt att med nuvarande anställningsformer behålla kvalificerade arbetskrafter främst vid handels- och industrikommissionen samt vid priskontrollnämnden. Visserligen har avlöningen till krisorganens kvalificerade tjänstemän ursprungligen i regel varit högre än i motsvarande befattningar vid statsförvaltningen i övrigt, varigenom vissa garantier skapats för tjänsternas rekrytering med kvalificerade personer. Med hänsyn bl. a. till de efter tjänsteförteckningsrevisionen höjda lönegradsplaceringarna torde emellertid denna skillnad ha minskat i betydelse. Utvecklingen under senare år har i själva verket medfört, att åtskilliga av de mest kvalificerade tjänstemännen antingen sökt och erhållit anställningar på andra håll eller överväger att lämna sina befattningar i krisorganen. Denna tendens kan icke uppvägas av det förhållandet, att viss pensionsreglering införts för personalen vid krisorganen. Själva anställningsformen uppväcker naturligen hos personalen en önskan att erhålla annan befattning med större trygghet, något som blivit särskilt märkbart i samband med de sedan några år pågående personalinskränkningarna. Den fortskridande beskringen av krisorganen har gjort det ännu svårare än förut att kvarhålla de — visserligen färre — kvalificerade krafter, som dock alltjämt oundgängligen erfordras.

För att verksamheten vid handels- och industrikommissionen samt priskontrollnämnden även i fortsättningen skall kunna utövas på ett effektivt sätt är det enligt min mening i nuvarande läge angeläget att ytterligare ett begränsat antal befattningshavare erhåller en anställningsform, som ger samma trygghet i anställningen, som normalt gäller i statsförvaltningen. Av den förut återgivna sammanställningen framgår, att det finns åtskilliga befattningshavare med ersättning motsvarande förste byråsekreterare och byråsekreterare inom handels- och industrikommissionen samt priskontrollnämnden. I fråga om dessa befattningshavare har framträtt ett starkt behov av fastare anställningsform för de kvalificerade befattningshavare, som tjänstgör i nyckelställningar och vilkas arbetsuppgifter är av särskild betydelse. Å andra sidan är av de 14 redan befintliga byråchefs- och byrådirektörsbefattningarna 2 tjänster f. n. vakanta. Jag föreslår nu att 2 byråchefsbefattningar dras in men att i stället vissa extra ordinarie befattningar inrättas i lönegraderna 27 och 25. Med hänsyn till personalläget och arbetsuppgifternas art bör enligt min mening inrättas 2 tjänster som förste byråsekreterare (motsvarande) i lönegrad Ce 27 och 8 tjänster som byråsekreterare (motsvarande) i Ce 25.

Någon bestämd fördelning av tjänsterna på de olika krismyndigheterna bör icke ske; i överensstämmelse med vad som gäller för de hittills inrättade befattningarna bör sålunda icke heller de nu föreslagna tjänsterna genom att upptagas på personalförteckning knytas till vissa krisorgan. Jag förut-

sätter dock, att tjänsterna disponeras för befattningshavare vid handels- och industrikommissionen samt priskontrollnämnden. Särskilt anslag för tjänsterna erfordras ej; innehavarna av dessa tjänster skall så länge de är anställda i krisorganen avstå all avlöning å den extra ordinarie tjänsten och i stället uppbära ersättning enligt vanliga grunder från krisorganet. Jag vill i detta sammanhang understryka, att till innehavare av tjänsterna endast bör ifrågakomma sådana befattningshavare, som under alla förhållanden — alltså även sedan de särskilda krisorganen upphört — kan tagas i anspråk för den statliga förvaltningen. Bl. a. med hänsyn härtill bör enligt min mening samtliga extra ordinarie tjänster vid krisorganen tillsättas av Kungl. Maj:t. Jag förutsätter att de föreslagna tjänsterna tas i anspråk endast efter en omsorgsfull prövning i varje särskilt fall.

I enlighet med vad här anförts skulle vid statens krisorgan inrättas sammanlagt ($2 + 8 =$) 10 nya extra ordinarie tjänster. Vid bifall till detta förslag kommer likväl hela antalet extra ordinarie tjänster vid krisorganen att uppgå till endast ($14 - 2 + 10 =$) 22 eller ca 7 procent av totalantalet anställda. Denna proportion synes på intet sätt kunna betecknas som orimlig i förhållande till de arbetsuppgifter, vilka med säkerhet kan anses vara av bestående natur, och med hänsyn till önskemålet att åt krisorganen bevara ett skäligt antal särskilt dugliga tjänstemän.

För de nu föreslagna nya tjänsterna torde i övrigt böra tillämpas samma bestämmelser som för de redan inrättade extra ordinarie tjänsterna vid statens krisorgan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att vid statens krisorgan må dels inrättas ytterligare högst följande antal extra ordinarie tjänster, nämligen 2 förste byråsekreterartjänster (motsvarande) i Ce 27 samt 8 byråsekreterartjänster (motsvarande) i Ce 25, dels ock indragas 2 byråchefstjänster i Ce 33.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.